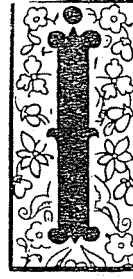

İSLÂM'DA TEFEKKÜR

TAHİR BÜYÜKKÖRÜKÇÜ

nsan, bütün yaratılmışlar içerisinde müstesnâ bir değer ve üstünlüğe sahiptir. Hangi yönünden baksanız, hakikaten muciz bir varlık olduğu görülür. Şekil ve süretiyle mahlûkatın en güzel olmak vasfına sahip olduğu gibi, ruh ve mânâsıyla da derin ve engindir. Yaratılışının gayesi, vazife ve mükellefiyeti, Allah tarafından nâil olduğu nimet ve hikmetler bakımından da mevcudâtın efendisi mevkiinde olup, yer yüzünde Mevlânın Halifesidir.

Saylamıyacak kadar esrar ve hikmetlere, zaman zaman akıl üstü mertebe ve niteliklere mazhar bulunan insanın, bu yüce şahsiyet ve ulvi karakteri, onun et, kan, sinir ve kemik küllgesinden ibaret olan cesed ve maddesiyle değil; Hakkın nûrundan yaratılan ruhu, mânâsı ve akli iidedir. İnsan, nefesine, şehvetine ve fanî emellerine esir oldukça alçalır; hayvanlardan aşağı hal ve duygulara düşer. Bu tipler, kendilerini, ne ve nasıl görürlerse görsünler, hak ölçülerine göre bir hiç, bir süpürüntü olmaktan öte geçemezler. Yine O, aklın, imanın ve aşkın ışığında yürüyerek, amel ve ihlâsını Allahına beğendirebilirse, meleklerden üstün mertebelere yükselir: Peygamber olur, müşid olur, velî olur, hülâsa Allah'ın kulu, dostu, sevgilisi olmak şerefiyle âlemlere nûr ve feyz kaynağı haline gelir.

Şahsiyet ve vasıflarında İslâma tam uyan, inang ve işlerinde kâinatın efendisine sağlam sarılan seçilmiş insanlar, dünyanın kalbi, beyni, gözü mesabesindedir. Hayatın tadı, varlığın gayesi, insanı Kâmilidir. O olmasa, gönüllerde ışıklar söner, vicdanlar kurur, fikirler donar, meleki hasletler yerini Şeytanî hareketlere terekeder; yeryüzü zulmet ve karanlıklara gömülür gider. Bu derekeye düşen, şu neticeye sahne olan bir kara parçası, nerede olur sa olsun orada müslümanca, orada insanca hayat yoktur. Hattâ orada; sümbüllerin, güllerin rengi pörsür, bülbüllerin âhengi bozulur. Artık her şey halâvet ve tarâvetini kaybeder.

İnsanlığı kurtaracak olan, yine insandır. Milletlerin, ilim, irfan, ahlâk, şeref, zafer medeniyet ve eser yönünden zirveleştiği yükselme devirlerine insafla göz atalım, en önde mutlak bir lider, bir önder, hakiki mânâda bir büyük insan görüyoruz. Şaşmaz hakikat budur. Sefil ve perişan kalan toplulukların ise, bu hale düşmelerinin tek sebebi, insan yetiştirmemeleri olacaktır. Fetret ve gaflet devirleri, isyan ve ihmal günlerinin sonu korkunç olagelmıştır. Bu günkü halimiz, iddiamızın şahid-i âdilidir.

Beşeriyet için en büyük halâskâr ve en önemli liderler, Peygamberlerdir. İlahî yahy' ile müeyyed olan bu seçilmiş insanlardan son-

ra, onların ruh ve madde bakımından hakiki varisleri, kahramanlık vasıflarına da sahip âlimler ve âriflerdir. Dörtbaşı mâmur bir insanın vücudu âlemlere rahmettir. Müşkiler onunla hallolunur, zulmetler onunla parçalanır; azgınlık onun himmetiyle yola gelir; zırlar onun şecâati karşısında yok olur; memleketler onların himmet ve hamleleriye Cennet hâlini alır. Bu çapta büyük bir insanı TEFEKKÜR yetiştirir. Her var olmanın ve her yücelmenin başlangıcı tefekkürdür. Tefekkür, kurtuluşun müjdecisidir. Tefekkür tohumdur, mayalanmadır. Bunun için Nehilerden sonra insanlığa yön verenler: Muhyiddin-i Arabiler, İmam-ı Gazâliler, Süyûtîler, Gûraniler, Molla Fenarlar ve Mevlânâ Celâleddini Rumiler gibi ünlü mutefekkîlerdir.

Lügât mânâsı, düşünmek olan tefekkür; ibâdetin iligidir, özüdür; kalbin hayatı, ruhun gıdası, imanın cilâsıdır. Esasen bu; felsefecinin karihasındaki kuruntusu olmadığı gibi, maddecinin kafasındaki keşmekeş ve ba-yağı fikirler de değildir. İslâmda tefekkürün, bir hareket noktası, Arşa dayanan bir kaynağı, kudsi bir sistemi, İlâhi bir anlamı, neticesi, gayesi vardır. Bunun içindir ki Allahın Rasûlü; Mahzûn yaşar ve derin bir tefekkürün içinde bulunurdu. Her hal ve hareketini düşünerek ve hak ölçülere bağliyerek yapan O büyük insan; «Bir saatin tefekkürü bir senenin gafilâne ibadatından hayırlıdır» buyururlar. «Bir saat tefekkür, altmış senenin (bir rivayette yetmiş senenin) ibadetinden hayırlıdır» sözü de onun mübarek kelâmıdır.

Esasen düşüncenin değeri, düşünen ve düşünülmenin durumuyla yakından alakalıdır. İslâmda tefekkürün gayesi Allaha vuslat olduğuna göre, mevzuu da, O'nun sıfatları, azamet, kudreti, kudretinin tecellileri, Rabbanî san'atı, mahlûkatındaki bediyyet olacaktır. Rasûlü Ekrem, Allahın Zatında tefekkürden meneder ve buyururlar ki: «Allahın zatında tefekkür etmeyiniz eserlerinde tefekkür ediniz. Çünkü O'nun hakkını takdir edemezsiniz.» Cenabı Ebû Bekir (R.A.): Mevlânân künhünü, mahiyetini ihrâkte aczini, bilmek, idrakin ta kendisidir. (Allahın nimetlerini düşünmek Tarikatın şartıdır. Lâkin zat-ı Bariyi düşünmek, sırf günahtır) cümlesi de, Mahmud-u Şibisterinindir.

İslâm Peygamberinin nübüvyetten evvel, Hıra mağarasında yalnızca geçirdiği yıllarda, Rabbısına ibadetleri, fazlaca tefekkür idi. O kudsi tefekkürlerden (ıkbâl'in tâbiriyle) bir din, bir millet ve bir hükümet doğdu. Çamur hâlinde olan insanlığa de, yer yüzü saâdet güneşine kavuştu. Din olduğu gibi, bu gün de; milletler, hâlini ve isrikbalini yolunu ve çaresini düşünmekle her hâlinde düşünen O Yüce Önder sayesinde doğruldu, yüzüne nür

geldi. Her yerde hayat fışkırdı ve ruh nefhedildi, taze hayat geldi. Beşerin beli, ancak düşünenler yetiştirmekle kurtulur. Gaflete dalan, sefaletle rıza gösteren hür düşünme hakkından mahrum bulunan üstelik büyük insan da yetiştirmeyen cemaatların yıkımı mukadderdir. Bizim için çıkar yol; selâmetin ve yeniden var oluşun çarelerini ciddiyetle düşünmek, sağlam kararlara varmak ve bu kararları top yekûn kadromuzla kemâli samimiyet ve cesaretle tatbik etmek olmalıdır.

Burada şunu da kaydedelim ki: Rabbî Zülcelâlimizin, Kitab-ı Keriminde, bütün hitapları, akıl sahiplerine ve düşünenlere olmuştur. Kur'anımızı şöyle bir gözden geçirelim:

● Eğer biz bu Kur'anı bir dağ üzerine indirseydik, muhakkak ki onu, Allahın haşyetinden baş eğmiş, parça parça olmuş görürdün. Bu misalleri biz, insanlar düşününler diye beyan ediyoruz. (Haşr, A. 21).

● Gökler ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün biri biri ardınca gelişinde temiz akıl sahipleri için elbet ibret verici deliller vardır. Onlar; ayakta, otururken ve yanları üstünde yatarken hep Allahı zikrederler. Ve göklerin, yerin yaratılışı hakkında inceden incecye düşünürler. Ey Rabbimiz, sen bunları boşuna yaratmadın. Sen pâk ve münezzehsin. Bizi ateşin azâbından, koru derler. (Ali İmran. A: 190).

● Size nefslerinizden, kendilerine ısınmanız için, zevceler yaratmış olması, aranızda bir sevgi ve merhamet duygusu kılması da Allahın âyetlerindedir. Şüphesiz, iyi düşünenler için bunda ibretler vardır. (Rûm. A: 21).

● Peygamberler apaçık Bürhanlar ve Kitaplarla gönderildiler. Muhammedim, Biz sana da Kur'anı indirdik. Tâ ki insanlara, ken dilerine ne indirildiğini açıkça anlataşın. Ummuluk ki onlar da bu yönde düşünürler. (Nahl, A: 44).

● Kendi nefslerinde tefekkür etmiyorlar mı? (Rûm A: 30).

Şu son âyeti kerime üzerinde kısaca duralım: İnsanın kendi yaratılışındaki mucizevi san'at ne kadar ibret vericidir. Gözün görmesi, kulağın işitmesi, dilin söylemesi aklın intikal ve ihata kudreti, idrakin keskinliğ ve hele kalbin yapısı, tefekkür edilirse ne büyük irfan ve inanç ufukları açar. Güneşi yaratacak kudretten daha azı, gözü yaratamaz. Ay'a nür bahşeden kudretten eksigi, kulağı tanzim edemez. Yüzlerce güneş cesametindeki dev yıldızları var eden büyük kudretten noksan bir kuvvet, kalbi yaratamaz ve daha neler.....

Bu ulvî düşünceler, insanın elinden tutu-

yor ve hududu olmayan İman ve aşk fezâlarına uçuyor. Nereye bakıp düşünseniz; sonunda mânevi ve hakiki zevklere ve seyranlara gitmemeniz ve mümkün! Bu hikmete mebnî Mevlânâ:

— Ey kardeş. sen fikirden ibaretsin. Üst tarafın kemik ve sinirdir. Yeni, senin insanîyetin fikrinle mütenasıptir: başkası kuşırdır, kabuktur, çürüyüp toprak olmağa mahkûmdur.

— Eğer düşüncen gül ise, sen gül bahçesisin. Ve eğer diken ise, sen külhan kütüğü-sün.

— Fikir kalb arazisinin nebatıdır. Şu halde o fikirler kalbin esrarını gösterir.

— Zikir, fikri harekete getirir. Allah zikrini, donmuş fikrin güneşi yap.

Allah'ın yüce adıyla nurlanıp, Mevlânın kudretini, tefekkürle ışıklananlar, ergeç umduklarına kavuşurlar.

Y A İ L Â H İ

**HAK TANINSIN: KİMSE GADDAR, KİMSE MAĞDUR OLMASIN,
MEST OLUP İKBÂL MEYİNDEN, SONRA MAHMUR OLMASIN:
BİR MİSAFİRHANEDİR, DÜNYAYA MAĞRUR OLMASIN!
YÂ İLÂHİ, RAHMETİNDEN KİMSELER DÜR OLMASIN!..**

**AVUCUMUZ BOŞ, GÖNLÜMÜZ BOŞ, BAĞRIMIZ SAD-PÂREDİR;
YOLCUDUR YOLLARDA ŞAŞKIN, ÇİRPİNİR, ÂVÂREDİR.
KOYMA GAFLETLERDE RABBİM, KULLARIN BİÇAREDİR,
YÂ İLÂHİ, RAHMETİNDEN KİMSELER DÜR OLMASIN!..**

**DİL NAZAR-GÂHINDIR ELBET, YÜZ ÇEVİRME, KALBE BAK;
AŞK İLE PÜR-NÜR KIL SEN GÖNLÜMÜZ RABB-ÜL-FELAK!
ZULMET ARTIK KALMASIN, DOĞSUN MÜEBBET BİR ŞAFAK,
YÂ İLÂHİ, RAHMETİNDEN KİMSELER DÜR OLMASIN!..**

Halide Nusret ZORLUTUNA